

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

III. ÚS 418 2021-13

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Roberta Šorla (sudca spravodajca) a sudcov Petra Straku a Martina Vernarského v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpeného JUDr. Peter Havlík advokátska kancelária s. r. o., Damborského 13, Nitra, proti uzneseniu Okresného súdu Košice I č. k. 13C/372/2015-184 z 24. februára 2020 takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručенou ústavnému súdu 29. apríla 2020 domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a svojho práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) uznesením všeobecného súdu v civilnom spore o sťažnosti proti uzneseniu o výške náhrady trov konania. Sťažovateľ navrhuje napadnuté uznesenie zrušiť a vec vrátiť okresnému súdu na ďalšie konanie.

II.

2. Okresný súd rozsudkom pre zmeškanie z 13. decembra 2019 priznal sťažovateľovi ako žalobcovi právo na náhradu trov konania proti žalovanému. Okresný súd uznesením vyššieho súdneho úradníka z 22. januára 2020 uložil žalovanému povinnosť nahradiť sťažovateľovi trovy konania za tri úkony právnej služby. Proti tomuto uzneseniu podal sťažovateľ sťažnosť s tým, že mu patrí odmena nie za tri, ale za šesť úkonov právnej služby a cestovné náhrady s náhradou za stratu času jeho advokáta cestou z mesta jeho sídla do mesta súdu a daň z pridanej hodnoty z odmeny a náhrad.

3. Namietaným uznesením okresného súdu bolo zmenené uznesenie vyššieho súdneho úradníka tak, že sťažovateľovi bola priznaná náhrada za päť úkonov právnej služby, no nebola mu priznaná cestovná náhrada s náhradou za stratu času a zvýšenie odmeny a náhrad o daň z pridanej hodnoty. Okresný súd to odôvodnil tým, že priznanie tejto časti náhrady nevyplývalo zo súdneho spisu,

pretože si ich sťažovateľ v priebehu konania neuplatnil a nepredložil vyúčtovanie a technický preukaz vozidla a rovnako nepredložil osvedčenie o registrácii pre daň z pridanej hodnoty. Okresný súd sa s tým, že sťažovateľ si tieto trovy uplatnil až v podanej sťažnosti, vysporiadal tak, že podľa Civilného sporového poriadku súd nemá vyhľadávaciu povinnosť vo vzťahu k zisteniu úkonov právnej služby nevyplývajúcich zo súdneho spisu; poznamenal, že sa nezaoberal dodatočným vyčíslením z dôvodu uplatnenia zásady kontradiktórnosti a koncentrácie konania.

III.

4. Podľa sťažovateľa napadnutým rozhodnutím mu okresný súd v rozpore so zákonom nepriznal cestovné náhrady s náhradou za stratu času a zvýšenie odmeny a náhrad o daň z pridanej hodnoty. Podľa sťažovateľa závery súdu odôvodňujúce nepriznanie týchto čiastok z dôvodov, že ich priznanie údajne nevyplývalo zo súdneho spisu, je arbitrárne, keďže advokát sťažovateľa ich v sťažnosti dodatočne vyčíslil a zdokladoval. Sťažovateľ zdôraznil, že sťažnosť proti uzneseniu vyššieho súdneho úradníka nie je opravným prostriedkom, ale osobitným prostriedkom procesnej obrany a až rozhodnutie sudcu o sťažnosti je rozhodnutím konečným bez možnosti opravného prostriedku (I. ÚS 207/2019). Preto neprihliadnutie na doložené listiny z dôvodu koncentrácie konania možno považovať za svojvoľný záver súdu. Podľa sťažovateľa nepriznanie trov konania, ktoré boli preukázané v konaní o sťažnosti, teda pred súdom prvej inštancie, je výsledkom prílišného formalizmu všeobecného súdu a má za následok rozpor s princípom spravodlivosti, čo platí o to viac, že advokát sťažovateľa je povinný odvieť daň z pridanej hodnoty.

5. Sťažovateľ poukázal na to, že zo súdneho spisu jednoznačne vyplývalo, že miesto jeho sídla je iné ako miesto pojednávania, a to, že je platiteľom dane z pridanej hodnoty, vyplýva z verejného registra na základe zákona – zoznamu daňových subjektov registrovaných pre daň z pridanej hodnoty, teda a ide o všeobecne známu skutočnosť, ktorá sa podľa § 186 Civilného sporového poriadku nepreukazuje. Podľa sťažovateľa vyšší súdny úradník mohol a mal vyzvať sťažovateľa v zmysle čl. 10 Civilného sporového poriadku v spojení s § 118 Civilného sporového poriadku na predloženie dokladov preukazujúcich vynaložené výdavky tak, ako je zaužívaný postup iných súdov, keďže Civilný sporový poriadok neupravuje lehotu, v rámci ktorej by mala úspešná strana preukázať svoje výdavky.

6. Podľa sťažovateľa z princípu právnej istoty, ktorého neopomenuteľným komponentom je predvídateľnosť práva, vyplýva aj požiadavka, aby súdy v rámci procesu rozhodovania o výške priznaných trov konania rozhodovali rovnakým spôsobom za použitia rovnakého procesného postupu, ktorého výsledkom bude správne právne posúdenia vecí, čím vylúčia dôvody na podávanie ústavných sťažností proti rozhodnutiam o výške trov konania, ktoré nie sú súčasťou právnou úpravou podrobené kontrole odvolacieho súdu, čím prehĺbia dôveru verejnosti v súdny systém. Podľa sťažovateľa skutkové a právne závery súdu, ktoré mali za následok nepriznanie časti odmeny a náhrad, sú zjavne právne neakceptovateľné a nespravodlivé, a tak z ústavného hľadiska neudržateľné, majúce za následok porušenie základných práv sťažovateľa podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

7. Okrem toho sťažovateľ poukázal na prax Krajského súdu v Košiciach (rozhodnutie sp. zn. 11Co/128/2013) v konaní o odvolaní proti rozhodnutiu okresného súdu o výške trov konania, ktorá považovala za odôvodnené priznanie dane z pridanej hodnoty a náhrady hotových výdavkov z dôvodu, že odvolateľ predložil doklady o trovách v odvolacom konaní. Okrem toho

podľa sťažovateľa ide o vec zásadného právneho významu pre zjednotenie postupu všeobecných súdov v procese rozhodovania o výške priznanej náhrady trov konania.

IV.

8. Rozhodovacia činnosť ústavného súdu vo vzťahu k rozhodnutiam civilných súdov o náhrade trov konania vychádza z toho, že skutkové a právne závery všeobecného súdu môžu byť predmetom kontroly ústavného súdu vtedy, ak by vyvedené závery boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne, a tak z ústavného hľadiska neospravedlňiteľné a neudržateľné, a zároveň by mali za následok porušenie základného práva alebo slobody (I. ÚS 13/00). Na tento výklad nadväzuje rozhodovacia činnosť ústavného súdu, ktorá zdôrazňuje jeho zdržanlivosť k výkladu zákonného práva o náhrade trov konania, keďže problematika trov konania má akcesorickú povahu, a preto sa k zrušeniu napadnutého výroku o trovách konania treba uchýľovať iba výnimočne pri zistení extrémnemu zásahu do základného práva (II. ÚS 78/03, II. ÚS 31/04, IV. ÚS 45/06, I. ÚS 156/2010, IV. ÚS 40/2011).

9. Ústavnou sťažnosťou nastolená otázka nadväzuje na to, že súčasná úprava procesu rozhodovania o náhrade trov konania je pomerne nová a pri jej aplikácii dochádza k viacerým výkladovým problémom, ktoré možno často uspokojivo riešiť len z obmedzeného pohľadu základných práv strán civilného sporu. Možnosť tvorby ustálenej judikatúry štandardnou cestou judikatúry vyšších všeobecných súdov je vylúčená v dôsledku nedostatku riadnych opravných prostriedkov proti rozhodnutiam okresných súdov o výške náhrady trov konania a nedostatku možnosti riešenia zásadných právnych otázok prostredníctvom dovolania. K tomu treba uviesť, že súčasná úprava rozhodovania o náhrade trov konania je pomerne strohá a značne deformalizovaná, čo vedie k rôznym protichodným záverom tak, ako tomu je aj v prípade tejto ústavnej sťažnosti.

10. Zatiaľ čo podľa Občianskeho súdneho poriadku bola strana povinná vyčísliť trovy konania v zákonom ustanovenej lehote (do troch dní od pojednávania), nový slovenský proces rozhodovania o náhrade trov konania čiastočne kopíruje nemecké riešenie, keď sa rozhodnutie o trovách konania v rozhodnutí, ktorým konanie končí, redukuje len na rozhodnutie o základe tohto nároku. Civilný sporový poriadok však tak, ako tomu je v Nemecku, nestanovuje, že rozhodnutie o výške trov konania sa vydáva len na osobitný návrh v podobe vyúčtovania. Voľba tohto vzoru a jeho nedôsledné prevzatie v súčasnosti vedie k nejasnej pozícii kontradiktórne a čiastočne aj predchádzajúcou úpravou nastavených súdov na strane jednej a na strane druhej advokátov, ktorí pri rozhodovaní o výške náhrady trov konania očakávajú ochranársky prístup súdov, ktorý by podľa ich predstáv mal k vyúčtovaniu trov pristupovať inak ako k všeobecnej procesnej povinnosti tvrdiť a dokazovať.

11. Právny názor všeobecného súdu je výkladom § 251 Civilného sporového poriadku, podľa ktorého trovy konania sú všetky preukázané, odôvodnené a účelne vynaložené výdavky, ktoré vzniknú v konaní v súvislosti s uplatňovaním alebo bránením práva, § 262 ods. 2 Civilného sporového poriadku, podľa ktorého o výške náhrady trov konania rozhodne súd prvej inštancie po právoplatnosti rozhodnutia, ktorým sa konanie končí, samostatným uznesením, ktoré vydá súdny úradník. Na tieto ustanovenia o náhrade trov konania nadväzujú všeobecné ustanovenia o sťažnosti proti rozhodnutiu vyššieho súdneho úradníka. Konkrétne § 245 Civilného sporového poriadku, podľa ktorého v sťažnosti možno uvádzať nové skutočnosti a dôkazy, ak je to so zreteľom na povahu a okolnosti sporu možné a účelné, a § 250 Civilného sporového poriadku, podľa ktorého

ak nie je sťažnosť dôvodná, súd sťažnosť zamietne, a ak je sťažnosť dôvodná, súd napadnuté uznesenie zruší alebo zmení.

12. Z odôvodnenia napadnutého uznesenia je zrejmé, že okresný súd výkladom týchto noriem dospel k záveru, že pri rozhodovaní o výške náhrady trov konania vychádza z obsahu spisu, teda prizná náhradu len tých trov konania, ktoré zo spisu vyplývajú bez toho, aby bol povinný úspešnú stranu vyzývať na vyčíslenie a preukázanie náhrady trov konania alebo bez návrhu iným spôsobom zisťovať skutočnosti potrebné na rozhodnutie o výške náhrady trov konania s tým, že prípadné dodatočné vyčísľovanie a preukazovanie náhrady trov konania v sťažnosti proti uzneseniu vyššieho súdneho úradníka nie je možné. Na strane druhej je sťažovateľ toho názoru, že tieto ustanovenia treba vyložiť tak, že okresný súd je povinný úspešnú stranu vyzvať na vyčíslenie náhrady trov konania alebo inak zisťovať skutočnosti na jej vyčíslenie s tým, že ak tak neurobí, strana môže v sťažnosti proti rozhodnutiu vyššieho súdneho úradníka svoje trovy dodatočne vyčísliť s tým, že v konečnom rozhodnutí musí okresný súd tieto nové skutočnosti zohľadniť.

13. Ani na jeden z uvedených názorov nemá v uvedených ustanoveniach Civilného sporového poriadku jasný normatívny základ. Preto nemožno dospieť k záveru, že či už jeden alebo druhý názor je výsledkom zjavne nedôvodnenej alebo arbitrárnej právnej úvahy. Za arbitrárnu úvahu nemožno považovať právny názor, ktorý ako výsledok harmonizácie viacerých do úvahy prichádzajúcich výkladových prístupov vyplní medzeru v zákone, ktorý nejasne upravuje konkrétnu procesnú situáciu. To platí osobitne s ohľadom na to, že prijatie sťažovateľom uvádzaného právneho názoru, ktorý stanovuje inkvizičnú povinnosť okresného súdu pri zisťovaní skutočností potrebných na rozhodnutie o výške náhrady trov konania, vedie k dekoncentracii rozhodovania a spája sa nielen s priznaním práv sťažovateľovi, no následne aj s uložením tomu zodpovedajúcej povinnosti druhej strane sporového konania.

14. Nejasná právna úprava okresný súd vystavila situácii, ktorú predpokladá čl. 4 Civilného sporového poriadku, podľa ktorého ak sa právna vec nedá prejednať a rozhodnúť na základe výslovného ustanovenia tohto zákona, posúdi sa podľa ustanovenia tohto alebo iného zákona, ktoré upravuje právnu vec, čo sa týka obsahu a účelu najbližšieho posudzovanej právnej veci, a ak takého ustanovenia niet, súd prejedná a rozhodne právnu vec podľa normy, ktorú by zvolil, ak by bol sám zákonodarcom, a to s prihliadnutím na princípy všeobecnej spravodlivosti a princípy, na ktorých spočíva tento zákon tak, aby výsledkom bolo rozumné usporiadanie procesných vzťahov zohľadňujúcich stav a poznatky právnej náuky a ustálenú rozhodovaciu prax najvyšších súdnych autorít.

15. Výsledok prijatý okresným súdom neodporuje žiadnemu ustanoveniu Civilného sporového poriadku a ním vytvorené riešenie nie je v rozpore s princípom spravodlivosti a ani s princípmi, na ktorých spočíva Civilný sporový poriadok, pričom výsledok vedie k rozumnému usporiadaniu procesných vzťahov. Riešenie prijaté okresným súdom je v súlade dispozičným princípom tak, ako je vyjadrený v čl. 7 ods. 1 Civilného sporového poriadku, podľa ktorého súdne konanie sa zásadne začína na návrh strany sporu, pričom predmet konania určujú strany sporu postupom ustanoveným zákonom. Predmet rozhodovania o výške náhrady trov konania vyplynul z pasivity sťažovateľa potom, ako musel vedieť, že je v spore úspešný a bol priznaný nárok na náhradu trov konania. Sťažovateľovi v tomto štádiu konania nič nebránilo v tom, aby predmet rozhodovania vyjadril svojím vyčíslením nároku na náhradu trov konania, pričom takýto úkon možno vyvodiť aj

zo zásady povinnosti označenia tvrdení a predloženia dôkazov v súlade s princípom hospodárnosti konania podľa čl. 8 Civilného sporového poriadku. Opačný postup, v ktorom by okresný súd bez návrhu zisťoval skutočnosti potrebné na rozhodnutie o výške náhrady trov konania, a tak nahradzoval nenáročnú aktivitu sťažovateľa, by za určitých okolností mohol byť v rozpore nielen s týmto princípom, ale aj s princípom kontradiktórnosti tak, ako je vyjadrený v čl. 9 Civilného sporového poriadku, keďže súd by rozhodoval na základe zistení, ktoré neboli známe druhej strane z predchádzajúcich úkonov sťažovateľa. V tejto súvislosti nemožno dospieť k záveru, že okresnému súdu muselo byť známe, že advokát sťažovateľa na pojednávanie cestoval svojím motorovým vozidlom a že bol platiteľom dane z pridanej hodnoty. Úlohou všeobecných súdov nie je vytvárať domnienky a bez návrhu skúmať to, či niekto je alebo nie je platiteľom dane z pridanej hodnoty. Daňové postavenie advokáta nie je skutočnosťou všeobecne známou len preto, že ju možno zistiť nahliadnutím do verejne prístupnej evidencie. Úloha všeobecných súdov je limitovaná princípom preferencie obsahu procesných úkonov a princípom rozhodovania podľa obsahu spisu tak, ako to je vyjadrené v čl. 11 ods. 4 Civilného sporového poriadku.

16. V konečnom dôsledku treba uviesť, že rozhodnutie okresného súdu o výške náhrady trov konania zodpovedá nedôvodnej nečinnosti advokáta sťažovateľa, ktorý potom, ako mu bolo doručené rozhodnutie o priznaní základu nároku na náhradu trov konania, a potom, ako toto rozhodnutie nadobudlo právoplatnosť, zostal nečinný a nevyšiel si výšku náhrady trov konania. Namiesto toho sa spoliehal na explicitne nenormovanú povinnosť okresného súdu, ktorý ho mal vyzvať na preukázanie jeho nároku alebo na to, že svoju vlastnú pasivitu napraví tak, že proti rozhodnutiu vyššieho súdneho úradníka podá sťažnosť. Očakávanie takýchto postupov súdu v dispozičnom systéme kontradiktórneho konania by však viedlo k vytvoreniu takých procesných noriem, ktoré by oslabovali hospodárnosť konania a ktoré by v konečnom dôsledku mali potenciál konfliktu so zásadami tak, ako sú vyjadrené v čl. 17 Civilného sporového poriadku, podľa ktorého súd postupuje v konaní tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá, predchádza zbytočným prietahom, koná hospodárne a bez zbytočného a neprimeraného zaťažovania strán sporu a iných osôb.

17. Advokát sťažovateľa sa ako kvalifikovaný právny zástupca dovoľáva činnosti súdu, a to len kvôli tomu, že na svoj úspech v spore nebol schopný zareagovať riadnym a včasným vyčíslením trov právneho zastúpenia tak, ako to musel robiť ešte za účinnosti Občianskeho súdneho poriadku, ktorý pod následkom straty práva na náhradu trov právneho zastúpenia stanovoval povinnosť vyčíslenia týchto trov do troch pracovných dní od vyhlásenia rozhodnutia. V tejto súvislosti preto ani neobstojí argument sťažovateľa, ktorý vychádza z princípu právnej istoty, keďže je zrejmé, že napadnutým uznesením prijatý právny názor sa skôr blíži konštrukcii časovo blízkeho Občianskeho súdneho poriadku.

18. Preto právny názor okresného súdu nie je výsledkom arbitrárnej úvahy či prílišného formalizmu alebo dokonca narušením zásady právnej istoty, ktorý sťažovateľ vyvodzuje z izolovaného právneho názoru jedného súdneho rozhodnutia. Právny názor okresného súdu pre nejasnosť úpravy nemá základ v zákonnej úprave, no túto právnu úpravu dopĺňa ústavne udržateľným spôsobom tak, že rozhodovanie o výške náhrady trov konania koncentruje bez toho, aby tento záver viedol k neprimeranému zaťaženiu strany konania, od ktorej možno dôvodne požadovať, aby si svoje trovy konania riadne a včas vyčísli pred rozhodnutím vyššieho súdneho úradníka.

19. Na okraj treba uviesť, že primárnou ambíciou rozhodnutia ústavného súdu vo veci tejto ústavnej sťažnosti nebolo stanovenie jasného procesného postupu sporových strán a súdu v procese rozhodovania o náhrade trov konania. Konfrontácia ústavnoprávneho pohľadu s názorom okresného súdu by nemala byť prvým a posledným nástrojom vyplňovania nejasných miest procesnej úpravy. Tvorcom jasných pravidiel procesného práva má byť primárne legislatíva a judikatúra vyšších inštancií všeobecného súdnictva. Tak tomu v tomto prípade nebolo, čo je dôsledkom aj nedostatku riadnych opravných prostriedkov v systéme nášho civilného procesu.

20. Ustanovenie § 56 ods. 2 písm. g) zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) dáva v záujme racionality a efektivity konania ústavnému súdu právomoc posúdiť prijateľnosť návrhu predtým, než dospeje k záveru, že o návrhu rozhodne meritórne nálezom. Za zjavne neopodstatnenú považuje ústavný súd takú sťažnosť, keď uplatnené námietky nie sú spôsobilé spochybníť ústavnosť napadnutých rozhodnutí. Tak je tomu aj v tomto prípade. Preto bola ústavná sťažnosť podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde odmietnutá.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 22. júla 2021

Robert Šorl
predseda senátu